

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/wystawy/ii-rp/187042,Sportowcy-patrioci-II-RP.html>

03.05.2024, 21:06

Sportowcy-patrioci II RP

W Polsce międzywojennej sport odgrywał wyjątkową rolę. Służąc profesjonalnej rywalizacji zawodników, był również narzędziem pracy wychowawczej i formacyjnej. Sportowcy-patrioci II RP to bohaterowie zmagania na stadionach, a jednocześnie ludzie włączający się w dzieło odbudowy, wzmacniania, obrony i promocji państwa polskiego. Osoby aktywne w życiu naukowym, społecznym, gospodarczym i artystycznym, a wraz z wybuchem II wojny światowej uczestnicy walki zbrojnej i pracy konspiracyjnej.

Na planszach wystawy upamiętniono sportowców o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym (medaliści, olimpijczycy), a niekiedy wybitnych jedynie w skali lokalnej. Są tu zarówno zawodowcy, jak i amatorzy-pasjonaci, reprezentujący różne dyscypliny sportów i aktywności. Ekspozycja obejmuje osoby mniej lub bardziej znane – w każdym jednak przypadku ludzi ponadprzeciętnych.

Wystawa powstała w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie.

Scenariusz: Adrian Lesiakowski

Rysunki i opracowanie graficzne: Paweł Kasperek

Skład: Paweł Kasperek, współpraca: Anna Łukasik

Recenzja: dr hab. Dariusz Słapek, prof. UMCS, Paulina Guła

Korekta: Tomasz Dolecki, Grzegorz Makus

W celu wypożyczenia wystawy proszę kontaktować się z Oddziałowym Biurem Edukacji Narodowej IPN w Lublinie

Kontakt: Tomasz Dolecki, e-mail: tomasz.dolecki@ipn.gov.pl; tel. 81 53 63 439

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

Tadeusz Pietrzykowski

Stanisław Marusz

Maria Kwaśniewska

Halina Konopacka

Tadeusz Gebethner

Teodor Bieregowej-Bieręgowski

Wacław Gebethner

Helena Marusarzówna

W Polsce międzywojennej sport odgrywał wyjątkową rolę. Służąc profesjonalnej rywalizacji zawodników, był również narzędziem pracy wychowawczej i formacyjnej. Sportowcy-patrioci II RP to bohaterowie zmagania na stadionach, a jednocześnie ludzie włączający się w dzieło odbudowy, wzmacniania, obrony i promocji państwa polskiego. Osoby aktywne w życiu naukowym, społecznym, gospodarczym i artystycznym, a wraz z wybuchem II wojny światowej uczestnicy walki zbrojnej i pracy konspiracyjnej. Na planszach wystawy upamiętniono sportowców o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym (medaliści, olimpijczycy), a niekiedy wybitnych jedynie w skali lokalnej. Są tu zarówno zawodowcy, jak i amatorzy-pasjonaci, reprezentujący różne dyscypliny sportów i aktywności. Ekspozycja obejmuje osoby mniej lub bardziej znane - w każdym jednak przypadku ludzi ponadprzeciętnych.

Janina Lewandowska

Stanisław „Zbyszko” Cyganiewicz

Wiktor Ryl

Czesław Martyniak

Stanisław Sokołowski

Zygmunt Martyniak

Jan Wrzosek

Wystawa powstała w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie
Scenariusz: Adrian Lesiakowski
Rysunki i opracowanie graficzne: Paweł Kasperek
Skład: Paweł Kasperek, współpraca: Anna Łukasik
Recenzja: dr hab. Dariusz Stapek, prof. UMCS, Paulina Gula
Korekta: Tomasz Dolecki, Grzegorz Makus

Panele wystawy

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Lublinie

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

Tadeusz Pietrzykowski

Stanisław Marusz

Maria Kwaśniewska

Halina Konopacka

Tadeusz Gebethner

Teodor Bieregowej-Bieręgowski

Wacław Gebethner

Helena Marusarzówna

W Polsce międzywojennej sport odgrywał wyjątkową rolę. Służąc profesjonalnej rywalizacji zawodników, był również narzędziem pracy wychowawczej i formacyjnej. Sportowcy-patrioci II RP to bohaterowie zmagania na stadionach, a jednocześnie ludzie włączający się w dzieło odbudowy, wzmacniania, obrony i promocji państwa polskiego. Osoby aktywne w życiu naukowym, społecznym, gospodarczym i artystycznym, a wraz z wybuchem II wojny światowej uczestnicy walki zbrojnej i pracy konspiracyjnej. Na planszach wystawy upamiętniono sportowców o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym (medaliści, olimpijczycy), a niekiedy wybitnych jedynie w skali lokalnej. Są tu zarówno zawodowcy, jak i amatorzy-pasjonaci, reprezentujący różne dyscypliny sportów i aktywności. Ekspozycja obejmuje osoby mniej lub bardziej znane - w każdym jednak przypadku ludzi ponadprzeciętnych.

Janina Lewandowska

Stanisław „Zbyszko” Cyganiewicz

Wiktor Ryl

Czesław Mątyniak

Stanisław Sokołowski

Zygmunt Martyniak

Jan Wrzosek

Wystawa powstała w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie
Scenariusz: Adrian Lesiakowski
Rysunki i opracowanie graficzne: Paweł Kasperek
Skład: Paweł Kasperek, współpraca: Anna Łukasik
Recenzja: dr hab. Dariusz Stapek, prof. UMCS, Paulina Gula
Korekta: Tomasz Dolecki, Grzegorz Makus

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

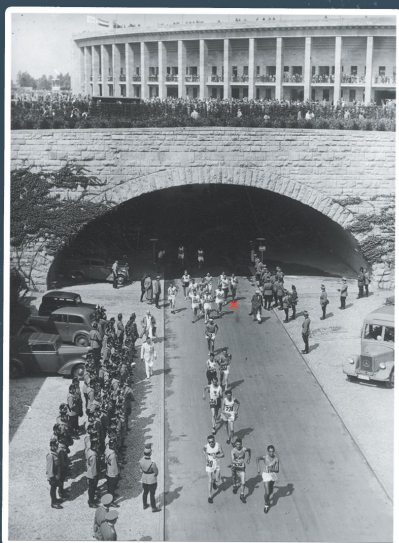

Teodor Bieregowej- -Bieregowski

(1908 LUBLIN - 1986 GDYŃIA)

Chodziarz, olimpijczyk,
obrońca Gdyni w 1939 r.

Chodziarze podczas Letnich Igrzysk Olimpijskich w Berlinie w 1936 r.
T. Bieregowej-Bieregowski oznaczony krzyżykiem
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Urodził się w Lublinie, gdzie w 1929 r. ukończył Zawodową Szkołę Rzemieśniczą, a dwa lata później podoficerską szkołę 8 pp. Legionów. Absolwent kursu instruktorów WF Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (1935-36). W latach 1931-37 występował w barwach lubelskiego „Strzelca”. Był pierwszym polskim zawodnikiem klasy międzynarodowej w chodzie sportowym. W 1936 r. wziął udział w Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie, gdzie w chodzie na 50 km zajął dziewiąte miejsce, co było znaczącym osiągnięciem. Jego wynik 4:42:49 w Polsce został poprawiony dopiero w 1963 r. W 1937 r. przeniósł się do Gdyni. W wojnie obronnej 1939 roku, w stopniu bosmana (z-ca dowódcy placówki), bronił wzgórza 133. Został ranny i trafił do niewoli, z której uciekł. W latach 1944-46 służył w Marynarce Wojennej przyczyniając się do popularyzacji wychowania fizycznego i sportu w wojsku. Po wojnie pracował m.in. w Polskich Liniach Oceanicznych.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

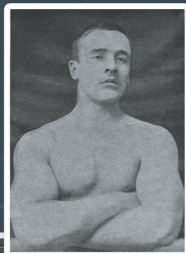
Stanisław „Zbyszko”

(1881 JODŁOWA - 1967 SAINT JOSEPH)

Cyganiewicz

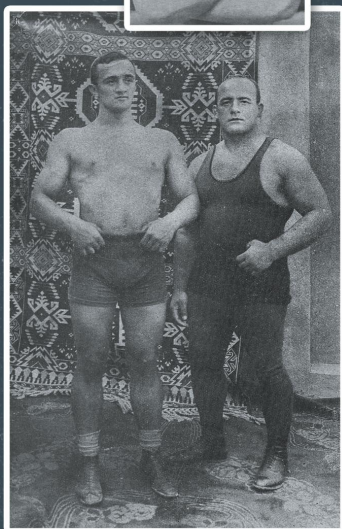

S. Cyganiewicz w okresie olimpijskim
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna

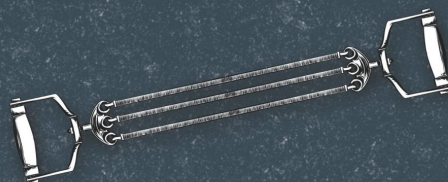

Zapaśnik, trener, najbogatszy polski sportowiec w okresie II Rzeczypospolitej

Urodził się w górskiej miejscowości w Królestwie Galicji i Lodomerii (ówczesne Austro-Węgry) w czasie, gdy Polska była pod zaborami. Od dziecka spędzał dużo czasu na łonie natury (ojciec był leśniczym), gdzie doskonalił kondycję fizyczną i wytrzymałość. W gimnazjum w Stanisławowie zaczął treningi sportowe w miejscowej placówce Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Młody Cyganiewicz ćwiczył pływanie, szermierkę i biegi, a następnie w Krakowie zapasy. Swój ringowy pseudonim „Zbyszko” wziął od sienkiewiczowskiej postaci Zbyszka z Bogdańca. Międzynarodową sławę zdobył zarówno w klasycznych zapasach, jak i w „wojnoamerykance” (późniejszy wrestling). Trzykrotny mistrz świata zawodowców (Paryż 1906, Nowy Jork 1921, 1922), zwycięzca wielu walk i turniejów pokazowych. Podczas wieloletnich podróży opanował 9 języków. W Stanach Zjednoczonych był nazywany „The powerful son of Poland”. Podkreślał swoje pochodzenie, a jego walkom kibicowała Polonia rozsznana po całym świecie, co miało swój wymiar patriotyczny i wspólnotowy.

S. Cyganiewicz z bratem Władysławem w Krakowie w 1911 r.
Źródło: Jędrzejowska Biblioteka Cyfrowa, domena publiczna

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

(1899 WARSZAWA - 1959 KOMORÓW)

Tadeusz

Wacław

(1897 WARSZAWA - 1944 ALTENGRABÓW)

Gebethner

Piłkarze, wydawcy, żołnierze

Główna siedziba firmy Gebethner i Wolff w Warszawie. Miejsce założenia Klubu Sportowego Polonia Warszawa. Budynek został częściowo spalony we wrześniu 1939 r., ponownie zniszczony podczas powstania warszawskiego, w końcu rozebrany w latach 50-tych XX w.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna

Międzywojenny plakat (prawdopodobnie z 1922 r.)
Źródło: Polonia, domena publiczna

Bracia Gebethnerowie pochodzili z zasłużonej dla kultury polskiej rodziny warszawskich księgarzy i wydawców. Pasje sportowe w rodzinie zapoczątkował najstarszy z braci - Jan, jednak to Tadeusz i Wacław Gebethnerowie zaangażowali się w zmagania na stadionach, a także organizowanie działalności sportowej. Na bazie Warszawskiego Koła Sportowego założyli w 1911 r. Klub sportowy Polonia (formalnie zarejestrowany w 1915 r.). Pierwszym prezesem Klubu został Tadeusz, który z sukcesami (tytuł wicemistrza Polski w 1921 r.) grał w Polonii do 1925 r. Wacław Gebethner, który również był znakomitym piłkarzem, sukcesy osiągał też w biegach sprinterskich oraz skoku w dal i trójskoku. W sztafecie 4 × 100 metrów w 1920 r. zdobył mistrzostwo Polski. Miał brać udział w Igrzyskach Olimpijskich w 1920 r. w Antwerpii, jednak z powodu wojny z bolszewikami Polska nie wzięła w nich udziału. Bracia Gebethnerowie walczyli ofiarnie. Wacława odznaczono Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Tadeusz po demobilizacji, razem z kolegami z Polonii Warszawa, brał udział w działaniach plebiscytowych na Górnym Śląsku, gdzie wydawali polską prasę i zakładali kluby sportowe. W 1939 r. Gebethnerowie znowu bronili ojczyzny. Tadeusz w czasie wojny konspirował, brał udział w powstaniu warszawskim (stracił rękę i nogę). Zmarł w niemieckim obozie jenieckim. W 1981 r. został pośmiertnie uhonorowany tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Wacław był żołnierzem Polskich Sił Zbrojnych we Francji i Wielkiej Brytanii, po wojnie wrócił do Polski.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

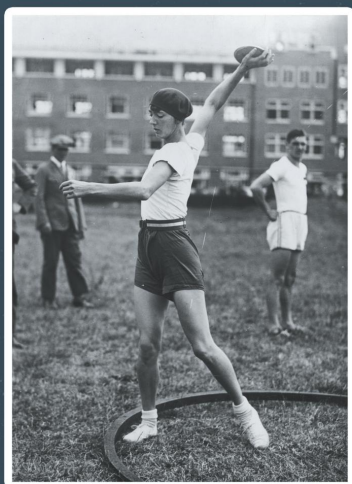

Halina

(1900 RAWA MAZOWIECKA - 1989 DAYTONA BEACH)

Konopacka

Dyskobolka, złota medalistka olimpijska,
poetka i malarka

H. Konopacka w charakterystycznym czerwonym berecie, swoim znaku rozpoznawczym, na Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Amsterdamie w 1928 r. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Nazywano ją „pierwszą damą polskiego sportu” - była pierwszą polską złotą medalistką olimpijską (rzut dyskiem na olimpiadzie w Amsterdamie w 1928 r.), zdobyła jako pierwsza Polka mistrzostwo świata (rzut dyskiem w 1926 r. w Göteborgu), a tytuł Mistrzyni Polski zdobyła dwadzieścia siedem razy (pchnięcie kulą, rzut dyskiem, rzut oszczepem, skok wzwyż, wielobójce lekkoatletyczne, sztafety). Do końca swojej kariery zawodniczej (1931 r.) nie została pokonana w rzucie dyskiem. Działała w organizacjach krzewiących sport i kulturę fizyczną wśród kobiet. Publikowała wiersze w „Wiadomościach Literackich” i „Skamandrze”. W 1929 r. ukazał się jej tom poetycki „Któregoś dnia”. Malowała także obrazy. Wstawiła się udziałem w konwoju Banku Polskiego we wrześniu 1939 r. Jej mąż Ignacy Matuszewski (publicysta, dyplomata, członek Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego) wraz z Henrykiem Floyar-Rajchmanem odpowiadał za ewakuację ok. 75 ton polskiego złota. Halina Konopacka kierowała ciężarówką w kolumnie opuszczającej Warszawę, a potem uczestniczyła w transporcie złota koleją i drogą morską przez Rumunię do Francji. Wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych, nie utraciła jednak kontaktu z Polską.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

(1913 ŁÓDŹ - 2007 WARSZAWA)

Maria Kwaśniewska

Lekkoatletka, działaczka sportowa,
obrończyni Warszawy w 1939 r.

Igrzyska Olimpijskie w Berlinie w 1936 r. M. Kwaśniewska stoi na podium
pierwsza od prawej.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Przez prawie całą karierę sportową związana z Łódzkim Klubem Sportowym. Wybitna oszczepniczka (brązowy medal olimpijski w Berlinie w 1936 r.). Typowana była do zwycięstw na Igrzyskach w Finlandii w 1940 r., lecz te nie odbyły się. Sportsmenka wszechstronna - wielokrotna Mistrzyni Polski w rzucie oszczepem, skoku w dal, pięcioboju, trójboju, a także zdobywczyni medali w innych dyscyplinach sportowych.

Za udział w obronie Warszawy przed Niemcami odznaczona Krzyżem Walecznych. Podczas okupacji udzielała pomocy Polakom i Żydom. Do legendy przeszły jej akcje ratowania ludzi z niemieckiego obozu przejściowego w Pruszkowie. Maria Kwaśniewska pokazywała żołnierzom swoje zdjęcie z Adolfem Hitlerem (wykonane na igrzyskach berlińskich), co działało na strażników jak oficjalna przepustka.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

(1908 CHARKÓW - 1940 KATYŃ)

Janina

Lewandowska

**Pilotka, spadochroniarka, jedyna kobieta
-żołnierz ofiara zbrodni katyńskiej**

J. Lewandowska była pilotką i spadochroniarką
Źródło: Instytut Pamięci Narodowej, domena publiczna

Pochodziła z patriotycznej rodziny. Jej ojcem był gen. Józef Dowbor-Muśnicki, w latach 1917-1918 dowódca I Korpusu Polskiego w Rosji, a następnie głównodowodzący powstaniem wielkopolskim. Choć chciała zostać śpiewaczką, uległa fascynacji lotnictwem (prawdopodobnie pod wpływem starszego brata Olgierda, zdolnego lotnika wojskowego, który zabierał siostrę na poznańskie lotnisko Ławica). Janina zaczęła od szybownictwa, szybko zdobyła licencję pilota sportowego, a następnie dyplom pilota motorowego. Zaczęła przygodę ze spadochroniarstwem. Widok kobiety-skoczką nie był wówczas częsty, dlatego jej pokazy wywoływały duże emocje. Prawdopodobnie jako pierwsza kobieta w Europie skakała z wysokości 5000 m. 17 sierpnia 1939 r. wzięła ślub z instruktorem szybowcowym Mieczysławem Lewandowskim, a już 1 września jej mąż walczył z Niemcami.

Janina Lewandowska należała do Przystosobienia Wojskowego Kobiet i tą drogą trafiła do polskich oddziałów na wschodzie Rzeczypospolitej. Dostała się do niewoli sowieckiej, została uwięziona w Ostaszkowie, a potem w Kozielsku. Jej godna postawa budziła szacunek współtowarzyszy. W kwietniu 1940 r. została zabita wraz z innymi przez NKWD strzałem w tył głowy. Jej młodsza siostra Agnieszka, członkini Organizacji Wojskowej „Wilki”, w czerwcu 1940 r. została rozstrzelana w podwarszawskich Palmirach.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

(1906 LUBLIN - 1939 LUBLIN)

(1907 PIOTRKÓW TRYBUNAŁSKI - 1940 CHARKÓW)

Czesław

Zygmunt

Martyniak

Wszchstronni sportowcy-amatorzy,
prawnicy, ofiary zbrodni reżimów totalitarnych

Tenisści w Lublinie w 1934 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Czesław Martyniak był przed II wojną światową wykładowcą prawa na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, autorem szeregu prac naukowych. Był także działaczem, a potem kuratorem Akademickiego Związku Sportowego KUL. Uprawiał tenis ziemny, piłkę nożną, łyżwiarstwo, narciarstwo i sporty wodne (specjalizacje sportowe nie były wówczas tak wyraźne, zwłaszcza wśród amatorów).

Zygmunt Martyniak pasjonował się strzelectwem, pilotażem sportowym, grał w piłkę nożną w WKS Lublinianka (udział w finałach Mistrzostw Polski w 1925 r.). Obaj, wraz ze stryjecznym bratem Czesławem, byli wybitnymi tenisistami w skali Lubelszczyzny. Odnosili sukcesy w grze podwójnej (debel). Czesław Martyniak do 11 listopada 1939 r. prowadził zajęcia dla studentów. Został aresztowany przez Niemców w czasie tzw. Sonderaktion Lublin i rozstrzelany w masowej egzekucji 23 grudnia 1939 r. Por. Zygmunt Martyniak walczył w kampanii wrześniowej, przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, został zamordowany przez Sowieców w Charkowie w 1940 r.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

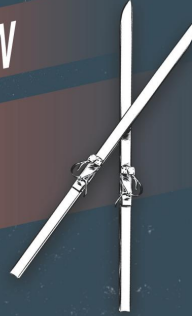
(1913 ZAKOPANE - 1993 ZAKOPANE)

Helena

Stanisław

(1918 ZAKOPANE - 1941 POGÓRSKA WOLA)

Marusarz

H. Marusarzówna w trakcie slalomu, 1937 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

S. Marusarz podczas zawodów w skokach narciarskich
w Zakopanem, 1939 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Wybitni narciarze, kurierzy tatrzańscy w czasie II wojny światowej

Tatrzański ród Marusarzy wpisał się w historię gór i historię Polski. Przodkowie Stanisława i Heleny byli myśliwymi, przewodnikami i zbrojniami, a ich losy opiewali literaci. Byli także wśród pierwszych ratowników górskich w czasie, gdy ziemie polskie znajdowały się we władaniu państw zaborczych. Stanisław Marusarz od dziecka chciał uprawiać skoki narciarskie, sam robił sobie narty, wraz z kolegami budowali skocznie. Uzdolnienia i determinacja dały efekty, gdy trzynastolatek zajął 3 miejsce w zawodach na zakopiańskiej Krokwi. Wielokrotnie brał udział w zmaganiach olimpijskich i mistrzostwach świata. W 1938 r. w Lahti zdobył srebro, pierwszy polski medal dla narciarza na imprezie tej rangi. W latach 1932-52 był wielokrotnym Mistrzem Polski w skokach narciarskich. Odnosił także sukcesy w dwuboju (kombinacja norweska). W czasie II wojny światowej służył jako konspiracyjny kurier tatrzański. Kilukrotnie był o krok od śmierci z rąk Niemców. Helena Marusarzówna, siostra Stanisława, już jako dziecko wygrywała amatorskie zawody narciarskie. W latach 1936-1939 była najlepszą polską zawodniczką narciarską, wielokrotną mistrzynią Polski w konkurencjach alpejskich. Od września 1939 r. działała w strukturach podziemia. Jako kurier Związku Walki Zbrojnej przenosiła pocztę i przeprowadzała ludzi przez góry polskie i słowackie na Węgry. Ujęta przez Słowaków i wydana Niemcom, została rozstrzelana w 1941 r.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

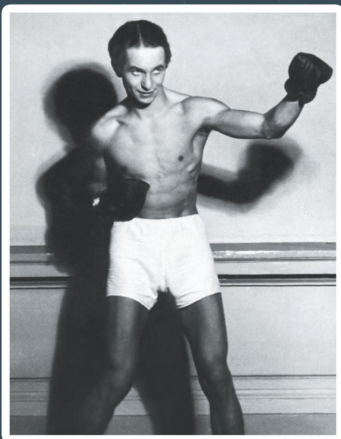

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

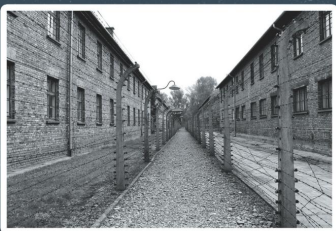

(1917 WARSZAWA - 1991 BIELSKO-BIAŁA)

Tadeusz Pietrzykowski

T. Pietrzykowski ps. Teddy w młodości
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna

Niemiecki obóz koncentracyjny Auschwitz
Źródło: Public Domain Pictures, domena publiczna

**Bokser, harcerz, żołnierz Września 1939,
po wojnie nauczyciel i trener**

Boksyerską drogę zaczął w warszawskim gimnazjum im. Stanisława Staszica. Następnie trenował m.in. pod okiem słynnego Feliksa Stamma w Legii Warszawa. Był wicemistrzem Polski i mistrzem Warszawy w wadze koguciej. Jako podchorąży w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu brał udział w obronie Warszawy. W trakcie próby dotarcia do formujących się oddziałów polskich we Francji trafił w ręce niemieckie. 14 czerwca 1940 r. znalazł się w pierwszym transporcie więźniów do obozu koncentracyjnego Auschwitz (nr obozowy 77). W obozie stoczył ok. 50 walk boksyerskich, wygrywając m.in. z niemieckim kapo, przedwojennym wicemistrzem Niemiec w wadze średniej i zyskując miano mistrza wszechwag boksyerskich obozu. Jednocześnie zaangażował się w działalność siatki konspiracyjnej tworzonej przez Witolda Pileckiego. Przenoszony do kolejnych obozów nadal walczył. Przyszło mu toczyć zmagania nie na wielkich sportowych arenach, ale w tragicznych okolicznościach obozowych.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

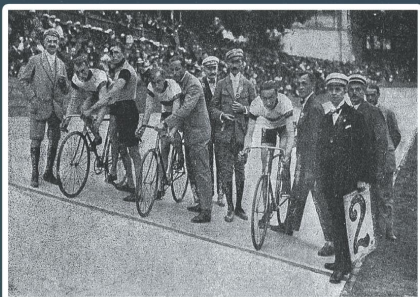
Wiktor

(1895 LUBOML - 1976 KONSTANCJA)

Ryl

Kolarz, pilot wojskowy,
uczestnik walk w Afryce
i bitwy o Anglię

W. Ryl w świecie kolarskim nazywany był „Iko”. Na fotografii pierwszy z lewej przed startem do finału Mistrzostw Polski w kolarstwie w 1923 r.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna

W. Ryl (szósty od lewej) jako urzędnik Ministerstwa Spraw Wojskowych, podczas wizyty polskich lotników wojskowych w Jugosławii w 1934 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Jako młodzieniec zainteresował się kolarstwem. W Lublinie (być może w ramach Lubelskiego Towarzystwa Cyklistów lub Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”) rozpoczął regularne treningi. W roku 1910 i 1911 startował w kolarskich mistrzostwach Królestwa Polskiego, a w latach 1923 i 1924 w kolarskich mistrzostwach świata. Był w gronie najlepszych polskich kolarzy torowych tego okresu. W 1924 r. był zawodnikiem rezerwowym na Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu. Uprawiał także sporty motorowe. W latach 1916-18 służył w armii carskiej i jak wielu Polaków skorzystał z pierwszej okazji, by przejść do nowo powstającego Wojska Polskiego. Od 1918 r. pilotował samoloty wojskowe, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej w ramach 19. Eskadry Myśliwskiej, której godłem była uskrzydłona salamandra. Dalsza kariera Wiktora Ryla związana była z Departamentem Aeronautyki Ministerstwa Spraw Wojskowych. W stopniu majora brał udział w wojnie obronnej 1939 r. Walczył z Niemcami w Afryce Północnej oraz w bitwie o Anglię.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

stanisław

(1913 REJOWIEC - 1945 NIEMENICE)

Sokołowski

Oszczepnik, biegacz, wieloboista,
dowódca partyzancki, ofiara NKWD i UB

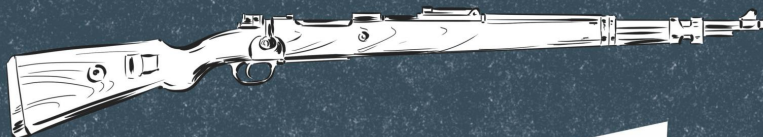

Kampus Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego
w Warszawie, lata 30-te XXw.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Janusz Kusociński, wybitny polski lekkoatleta, ofiara zbrodni
niemieckiej w Palmirach. Był kolegą S. Sokołowskiego z jednej
grupy ćwiczeniowej na AWF
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

Jako mały chłopiec (syn kolejarza) przeniósł się z rodziną z Rejowca do Zamościa. Absolwent Państwowego Gimnazjum im. Hetmana Jana Zamojskiego (1935), a następnie warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego (1939). Studiował razem z późniejszym najlepszym polskim biegaczem Januszem Kusocińskim i najlepszym polskim oszczepnikiem Eugeniuszem Lokajskim. W trakcie kariery sportowej związał się z Warszawą, choć w Zamościu organizował zawody z udziałem swojego przyjaciela Janusza Kusocińskiego (1937). Był wszechstronnie uzdolnionym lekkoatletą z dużymi osiągnięciami sportowymi. Wróżono mu udział w XII Olimpiadzie w Helsinkach w 1940 r. Jednak rok 1939 oznaczał dla Stanisława Sokołowskiego radykalną zmianę. Walczył z Niemcami we wrześniu 1939 r., a następnie w Konspiracyjnych Batalionach Chłopskich, przyjmując pseudonim „Rolnik”. Stał się legendą na Zamojszczyźnie, m.in. przez akcję uwolnienia 249 więźniów w Krasnymstawie (do więzienia wszedł w niemieckim mundurze). Odnaczony Krzyżem Walecznych i Orderem Virtuti Militari. Mimo ujawnienia się po wojnie major „Rolnik” był inwigilowany i został zabity przez funkcjonariuszy komunistycznego aparatu bezpieczeństwa podczas próby aresztowania.

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Lublinie

Jan

(1895 STAWROPOL - 1939 ŻŁOTY POTOK)

Wrzosek

Olimpijczyk i wicemistrz świata w strzelectwie, oficer piechoty, bohater Września 1939

Sporty strzeleckie w II RP cieszyły się powszechnym zainteresowaniem.
Na zdjęciu Aleksandra Pileusko oraz uczestniczki Centralnych Zawodów
Strzeleckich Kobiet w Warszawie w 1937 r.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna

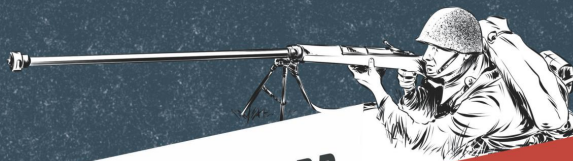

Pochodził z wielodzietnej rodziny polskiego kupca. Już we wczesnej młodości związał swoje losy z wojskiem. Uczył się w rosyjskiej Szkole Marynarki Wojennej w Kronsztadzie (1912-1913), ukończył II Szkołę Chorążych w Tyflisie (1915). Jako podporucznik w listopadzie 1917 r. zgłosił się do I Korpusu Polskiego gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego. Do Polski powrócił z 4 Dywizją Strzelców Polskich gen. Lucjana Żeligowskiego. Został ranny w czasie wojny polsko-bolszewickiej.

Był odznaczony Orderem Virtuti Militari V kl. oraz czterokrotnie Krzyżem Walecznych. W latach 1924-27 służył w batalionie Korpusu Ochrony Pogranicza „Stołpce”, następnie w jednostkach piechoty WP. Stopniowo awansował, aż do stopnia majora. Uznawany jest za najlepszego polskiego strzelca sportowego międzywojnia, był także aktywnym popularyzatorem tej dyscypliny. Strzelał z wielu rodzajów broni. Największy sukces odniósł podczas mistrzostw świata we Lwowie w 1931 r., gdzie zdobył srebrny medal. Jego wynik w pistolecie dowolnym (537 pkt.) był najwyższym w Polsce, aż do lat pięćdziesiątych. Brał udział w olimpiadzie w Berlinie w 1936 r. W wojnie obronnej 1939 r. był dowódcą III batalionu 74 pułku piechoty. Poległ 3 września pod Żłotym Potokiem, strzelając z karabinu przeciwpancernego wz. 35 (Ur) do niemieckiego czołgu.

Tarcze strzeleckie z okresu międzywojennego
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe,
domena publiczna

SPORTOWCY - PATRIOCI II RP

Pliki do pobrania

[Sportowcy-patrioci II RP \(pdf, 12.21 MB\) 20.06.2023 14:00](#)

Opcje strony